

2. Levoča, farský kostol sv. Jakuba, pohľad do západnej časti trojložia, pred polovicou 14. stor. (foto Fialová — archív SÚPSOP, Bratislava)

peniknutia do ich koncepcnej podstaty. Také sú kostoly v Šariši, Zemplíne, Liptove (Martinček po roku 1260, Trstené roku 1268, ešte aj Ludrová zo zač. 14. stor.), na Spiši (Žehra, Smižany, Danišovce, Spišská Belá a ďalšie — všetky z poslednej štvrtiny storočia) i v Gemeri (Ochtiná, Kocelovce). Sú zaujímavé skôr ako hmotný dokument kolonizácie horských oblastí, dotvárajúci charakteristickú tvár teritória slovenského stredoveku, ako tvorivej slohovej aktivity. Dosah tohto stavebného typu presahuje ešte dlho hranice nového storočia.⁴

Ešte pred koncom 13. stor. preberá pri reaganí na slohový proces iniciatívu stredoveké slovenské mesto. Vystupujú na povrch základné úlohy vyplývajúce z konkretizovania jeho stavebných cieľov obsiahnutých predovšetkým v budovaní farského chrámu a kostola mendikantských reholí. V období vlády posledných Arpádovcov

však len niektoré z existujúcich miest — Levoča, Liptovský Mikuláš, neskôr Spišské Vlachy — zamýšľajú už v 80. rokoch storočia realizovať náročnejšie bazilikálne dispozície farských kostolov.⁵ Zväčša sa zámer uskutočnil až neskôr, keď sa tieto stavby, slohove orientované ešte na vznievanie cisterciánsko-burgundských zásad, zapojili do novších celkov. Len Liptovský Mikuláš v poslednej tretine storočia dostal trojloďovú baziliku s polygonálnym presbytériom a s bohatším tvaroslovím.

Postupujúci rozvoj miest už koncom storočia sústreďuje na seba pozornosť mendikantských reholí, ktoré sa architektonicky uplatňujú v tejto dobe len v dvoch mestách — Košiciach a v Bratislave. V súvislosti s celkovou sliezskou orientáciou stavieb severného Slovenska⁶ sa dostáva do Košíc vyspelý výtvarný prejav do (dnes už barokovo upraveného) kostola košických dominikánov, kde